

Є. І. Сінченко – канд.

філол.наук,

доцент кафедри іноземних мов
факультету міжнародних

відносин

СНУ імені Лесі Українки,
М. Волошин – студент I^{го} курсу
факультету міжнародних

відносин

СНУ імені Лесі Українки

**Когнітивно-концептуальна метафора та порівняння у
засобах масової інформації при висвітленні історичних та
політичних подій 2014-2015 років в Україні**

Метафора знаходиться у сфері інтересів когнітивної лінгвістики, яка займається вивченням та поясненням мовних явищ у механізмах обробки знання [2]. Аналогії, які базуються на когнітивній метафорі, вказує Н. Арутюнова, дають можливість уявити існуючий предмет, явище чи ідею у світлі іншого предмету, явища чи ідеї, і це дозволяє застосувати знання та досвід, придбаний в одній області, для характеристики інших реалій [1]. У такий спосіб створюється концепт на основі існуючого явища, об'єкта наукового значення, гносеології.

У публіцистиці когнітивна, концептуальна метафора є потужним стилістичним прийомом у висвітленні історичних та політичних подій, оскільки вона не просто діє на емоційне сприйняття інформації, метафора одночасно опирається на логічне її осмислення, а отже одночасно впливає і на почуття, і на інтелект, і на волю адресата. Тож ми поставили собі за мету дослідити когнітивно - концептуальну метафору та такого ж роду порівняння у засобах масової інформації (зарубіжних та українських).

Надзвичайне цікаве дослідження у цьому плані було здійснено на базі Кембриджського університету та університету Деусто (Іспанія) й опублікованому у *Mass Communication & Journalism Journal*. Його автор Є. Кузнєцова констатує, що «за роки правління Путіна його порівнювали з Гітлером 5.836 разів. У тому числі в 748 випадках прізвище метафора була прямою: "Путін – це Гітлер", "Путін та Гітлер", "Путін як Гітлер", "Гітлер як Путін", "Путін = Гітлер", "Путін дорівнює Гітлеру", та інші вирази. Окремо 32 рази зустрічається знайоме українцям слово "Путлер". Таке порівняння стало не просто популярним, воно набуло значення світового тренду, стверджує Теренс МакКой у статті для *The Washington Post*. Серед ЗМІ, які найчастіше дозволяли собі такі порівняння, британські та американські видання – *The Independent*, *The Telegraph*, *The New York Times*, *The Guardian*, *The Wall Street Journal*, декілька агенцій новин – *CNN*, *Reuters*, *Agence France Presse*. *The Associated Press*. Незважаючи на те що в німецькомовному середовищі існують неписані правила публіцистики – "не згадувати війну" та "триматись подалі від порівнянь із Гітлером", – Karnitsching у 2014, *Die Welt*, *Süddeutsche Zeitung*, *Der Spiegel*, *Frankfurter Rundschau* та інші німецькі видання не втримались від порівняння Путіна із Гітлером [3].

Приведемо кілька найбільш яскравих прикладів використання концептуальної метафори знайдених нами у вітчизняних та світових ЗМІ.

Так, іспанські видання вказують, що першими, хто порівняв Путіна із Гітлером були американський політик, сенаторка штату Нью-Йорк Хіларі Клінтон, британський принц Чарльз та навіть російський шахіст, чемпіон світу, письменник та політик Гарі Каспаров:

1) El príncipe Carlos no ha sido el primero en *relacionar a Putin con Hitler*. En el mes de marzo, Hillary Clinton fue acusada

de insinuar que la justificaciyn de Putin para entrar en *Crimea era como las afirmaciones de Hitler* sobre territorios extranjeros.

2) *Putin, iel nuevo Hitler?*

El excampeyn mundial de ajedrez y activista politico Garry Kasparov compary la "*dictadura unipersonal*" de Vladimir Putin con el rügimen de Adolfo Hitler.

Ця ж метафора зустрічається із такою кількістю разів у французькій, англійській, італійській, німецькій, польській пресі, що можна стверджувати, що вона починає втрачати суб'єктивний характер та набуває ознак об'єктивної модальності:

1) *Poutine est-il le Hitler du XXIe siucle?* La question est choquante, mais avec le rattachement de la Crimÿe a la Russie, de nombreuses personnalitÿs de premier plan, de l'ancienne secrÿtaire d'Etat amÿricaine Hillary Clinton a l'ÿgÿrie ukrainienne de la "rÿvolution orange" Ioulia Timochenko, en passant par l'opposant russe Garry Kasparov, osent le parallile, quitte a flirter avec le point Godwin. Que penser de ces dÿclarations ?

2) Et l'ex-ministre des Affaires ÿtrangires tchique, Karel Schwarzenberg, d'abonder: "*Poutine agit selon le mÿme principe qu'Adolf Hitler*". Il poursuit : "Comme il voulait envahir la Crimÿe, il avait besoin d'un prÿtexte, et a expliquÿ que ses compatriotes ÿtaient opprimÿs. Quand Hitler voulait annexer l'Autriche, il a expliquÿ que les Allemands y ÿtaient opprimÿs" .

3) Olexandre Tourtchinov, "les autoritÿs russes ont lancÿ aujourd'hui un sale jeu pour annexer la Crimÿe. C'est avec l'annexion de territoires d'autres Etats par l'Allemagne nazie qu'a commencÿ la seconde guerre mondiale. Aujourd'hui, *Poutine suit l'exemple des fascistes du XXe siucle*".

4) *Vladimir Putin defiantly compared Western powers with Hitler yesterday as he defended his aggressive foreign policy.*

5) The President of Lithuania has joined a long line of politicians to compare *Vladimir Putin's tactics to those used by Hitler*.

6) Vladislav Inozemtsev of The Moscow Times: "*Like Hitler before him, Putin has no new ideas on how to create a stable global system in place of the current one. He only wants to secure new territory as Hitler tried to guarantee a vast Lebensraum for the German people.*"

7) Former national security adviser Zbigniew Brzezinski called *Putin* "a partially comical *imitation* of (former Italian Prime Minister Benito) Mussolini and a more menacing reminder of *Hitler*."

8) O pñncipe Charles da Inglaterra fez um comentõrio delicado e polkmico durante uma visita ao Canadб, ao *comparar as recentes azxes do presidente russo Vladimir Putin com as de Adolf Hitler*.

9) Wolfgang Schäuble (CDU) gegen den Vorwurf in Schutz genommen, wonach er *Putins* Vorgehen in der Ukraine mit *Hitlers* Besetzung des Sudetenlands verglichen haben soll.

10) Można odnieć wrażenie, że *imperialista ze Wschodu* celowo robi wszystko, aby stać się współczesnym *Adolfem Hitlerem*. Trudno dziwić się, że coraz częściej jest porównywany do *Führera*, nawet przez najważniejsze osoby na świecie.

11) Od paru dni w mediach porównuje się prezydenta Rosji *Władimira Putina* do wodza III Rzeszy *Adolfa Hitlera* z lat 30. XX w. Jest to wyjątkowo trafne zestawienie.

Порівняння захоплення Криму та Судетів видається ще однією популярною когнітивно-концептуальною метафорою:

Le ministre allemand des Finances, Wolfgang Schäuble, a comparé lundi *le rattachement de la Crimée à la Russie à l'annexion des Sudètes par Adolf Hitler*, a rapporté l'édition en ligne du magazine Der Spiegel. «Hitler avait déjà utilisé de telles méthodes dans les Sudètes», a dit Wolfgang Schäuble devant une cinquantaine d'élèves berlinois réunis pour une discussion sur

l'Europe, selon l'hebdomadaire. Le ministre allemand des Finances a estimé que le président russe Vladimir Poutine utilisait les mêmes *arguments que les nazis* en clamant vouloir défendre les Russes considérés comme menacés en Ukraine. Au nom du rangermanisme, *Adolf Hitler* avait envahi et annexé en 1938 les Sudètes, région de l'ouest de la République tchèque, affirmant vouloir libérer les Allemands de l'oppression tchécoslovaque.

Інші ЗМІ проводять паралель між Кримом та Аншлюсом, Кримом та Косово:

1) ... les Polonais inquiets de *"l'Anschluss en Crimée"*.

2) Le président des Etats-Unis a rejeté *l'analogie entre le Kosovo et la Crimée* évoquée par Moscou pour justifier le rattachement de la péninsule ukrainienne à la Russie.

3) "Lorsque j'entends *une analogie avec le Kosovo* où des milliers de personnes étaient massacrées par leur gouvernement, c'est une comparaison qui n'a absolument aucun sens", a déclaré Barack Obama lors d'une conférence de presse en clôture du sommet sur la sécurité nucléaire à La Haye, ce mardi 25 mars .

4) *Kosovo-Crimée : deux poids, deux mesures ?*.

Популярним стало і порівняння Криму та Каталонії, Криму та Британської Шотландії, Криму та Курил і, навіть, Криму та Майотта:

1) Artur Mas : *"la Catalogne n'est pas la Crimée !"*

2) *Британський "Крим"*: порівняння та відмінності.

У четвер 18 вересня має відбутися референдум щодо незалежності Шотландії (про її вихід зі складу Сполученого Королівства).

3) Японська газета *порівняла Крим і Курили* і закликала Росію не спотворювати історію.

4) Японська влада вважає, що розгорнута Росією щодо України агресія і анексія Криму порівнювана з проблемою Курил.

5) *La Crimée, c'est Mayotte!* ou comment dire leur fait aux enfumeurs « le référendum » ?

Таким чином, багата на тропи, образні стилістичні прийоми публіцистика, світові засоби масової інформації широко використовують саме когнітивно-концептуальну метафору та порівняння при висвітленні історичних і політичних подій, у тому числі й останніх подій такого характеру, що відбулися в Україні у 2014-2015 роках. Це дає змогу із мінімальною кількістю мовних засобів та з опорою на фонові знання реципієнта викликати у нього певні асоціативні зв'язки із реальними політичними постатями, історичними подіями, що мали місце, охарактеризувати останні, дати їм оцінку, позитивну чи негативну, змусити повірити адресанта у об'єктивність такої оцінки, спираючись одночасно на його емоційне та логічне сприйняття інформації.

Література

1. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс / Н. Д. Арутюнова // Теория метафоры М. : Прогресс, 1990. – С. 5 – 32.
2. Баранов А. Н., Караулов Ю. Н. Очерк когнитивной теории метафоры // Русская политическая метафора. Материалы к словарю / А. Н. Баранов, Ю. Н. Караулов.– М. : Институт русского языка АН СССР, 1991.– С. 184 - 192.
3. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.pravda.com.ua/columns/2015/01/28/7056573/>